
РЕЦЕНЗІЇ

DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2020.27.206555>

Т. Ю. Ковалевська,

д-р філол. наук, проф.,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

завідувач кафедри української мови;

РЕЦЕНЗІЯ НА ВИДАННЯ:

Краснобаєва-Чорна Ж. Вторинна знакова система ціннісної картини світу у фраземіці : монографія / [за ред. А. Загнітка]. Вінниця : ТОВ «Твори», 2020. 172 с.

Поява теоретико-прикладного дослідження ціннісної картини світу (далі ЦКС), яка функціонує в межах національно-мовної картини світу та постає джерелом знань про національний характер і менталітет через систему цінностей, є вельми своєчасною важливою подією в українській лінгвістиці. Незаперечну наукову новизну рецензованого студіювання має опрацювання системи кодів культури фраземного рівня ціннісної картини світу. Авторка систематизувала і докладно описала понад 7 тис. фразем-репрезентантів категорії цінності, дібраних методом суцільної вибірки з авторитетних академічних фраземографічних видань української, російської, англійської і німецької мов.

Важливо, що в монографії враховано здобутки вітчизняної та закордонної мовознавчої науки (лінгвокультурології, оцінної семантики, етнофраземіки, фраземної ідеографії, аксіофраземної прагматики, сугестивної лінгвістики тощо), викладені у працях М. Алефіренка, І. Гарбери, І. Голубовської, Д. Гудкова, А. Загнітка, В. Карасика, О. Карпенко, Н. Клименко, М. Ковшової, Т. Ковалевської, Т. Космеди, І. Лакомської, Г. Палмера, С. Скорупки, Я. Сулейманової, М. Торчинського, В. Ужченка, І. Чибора та ін.

Структура монографії може бути повністю схвалена як така, що логічно підпорядковується поставленій меті.

Актуальною вважаємо проблематику першого розділу «Цінність і ціннісна картина світу в лінгвопарадигмі», що охопила широкий спектр питань термінології та методології аксіофраземної прагматики. Тут узагальнено кваліфікаційні ознаки цінності, ціннісної картини світу та коду культури. Підґрунтя методологічної бази монографії становлять метод параметричного аналізу семантичної структури фраземи з акцентуацією оцінного компонента та метод тематичних полів. Асоціативний експеримент дав змогу Жанні Володимирівні визначити зміст цінності в когнітивній свідомості носія української мови і вибудувати асоціативний шар аналізованих цінностей із метою подальшого зіставлення з вторинною знаковою системою фраземного рівня ЦКС українця.

Вагомим здобутком другого розділу праці «Репрезентація кодів культури в ціннісній картині світу» є визначення особливостей кореляції фраземного рівня ціннісної картини світу з кодами культури (антропоморфним, біоморфним,

гастрономічним, духовним, квантитативним, колоративним, онімним, предметним, природним, просторовим, соматичним, часовим) на матеріалі української, російської, англійської та німецької мов, що уможливило опрацювання вторинних знакових систем усіх чотирьох мов загальним обсягом близько тисячі одиниць. Подальший аналіз отриманих даних дав змогу встановити ядро ЦКС, сформоване складниками соматичного (48,7%), зооморфного (7,7%), духовного (7,7%), просторового (7,7%), природного (7,7%), колоративного (7,7%), квантитативного (5%), часового (2,6%), гастрономічного (2,6%), антропоморфного (2,6%) кодів культури.

Заслуговує на увагу третій розділ «Фраземна семантика та культурне кодування ціннісної картини світу: експериментальний вимір», у якому авторка порушила питання асоціативності фраземної семантики з опертям на вторинні знакові системи (сформовані в попередньому розділі). За допомогою асоціативного експерименту Жанна Володимирівна опрацювала та вичерпно проаналізувала асоціативні поля цінностей і нецінностей в українській мові. Проведений експеримент засвідчив що в асоціативних полях майже всіх цінностей зафіксовано асоціат 'щастя', а нецінностей – асоціати 'нещастя' і 'страх'. Наголошено в розділі і на випадках інтерференції асоціативних полів: а) цінностей: свобода – любов; родина – любов, життя, гроші; успіх – гроші, родина, життя, любов; любов – родина; дружба – родина; мир – родина; життя – любов, родина, свобода, здоров'я, краса, успіх, мир; здоров'я – краса, родина; гроші – успіх, свобода, здоров'я; чесність – справедливість, закон, дружба, родина, свобода, успіх; справедливість – чесність, закон, мир; закон – справедливість, чесність, гроші; краса – здоров'я, любов; б) цінностей і нецінностей, що перебувають в опозиції: мир – війна і війна – мир; життя – смерть і смерть – життя; нелюбов – любов; відсутність родини – родина; в) нецінностей і цінностей: війна – родина; нечесність – життя; несправедливість – життя; порушення закону – гроші, життя; г) нецінностей і нецінностей: нелюбов – війна; війна – смерть, несправедливість; смерть – війна; нездоров'я – смерть; відсутність грошей – смерть; нечесність – несправедливість; порушення закону – несправедливість.

Жанна Володимирівна 15 років опрацьовує проблеми сучасної фраземіки (див. [Краснобаєва-Чорна Ж.В. Фразеоідеографічна модель концепту ЖИТТЯ в українській концептуальній картині світу. Лінгвістика : [зб. наук. праць]. Луганськ : Альма-матер, 2005. Вип. 2(5). С. 104-111; Краснобаєва-Чорна Ж. Сучасна концептологія: концепт *життя* в українській фраземіці: [монографія]. Донецьк: ДонНУ, 2009. 201 с.; Краснобаєва-Чорна Ж.В. Сучасна фразеологія: класифікаційні параметри фразеологічних одиниць : [словник фразеологічних термінів]. Донецьк : ДонНУ, 2012. 168 с.; Краснобаєва-Чорна Ж. В. Лінгвофраземна аксіологія: парадигмально-категорійний вимір : [монографія]. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 410 с.; Krasnobaieva-Chorna Zh. Qualifying Bases of Axiophraseme Pragmatics // T. Kosmeda, A. Zahnitko, Zh. Krasnobaieva-Chorna. Delineation of Linguopersonology and Linguoaxiology. Poznań: Wydawnictwo Naukowe. UAM: Wydawnictwo Naukowe UAM, 2019. 254 p.), а рецензована праця містить унікальний досвід осмислення ціннісної картини світу у фраземіці на матеріалі одно- та різносистемних мов. Монографія «Вторинна знакова система ціннісної картини світу у фраземіці» є актуальною й очікуваною, а її результати – затребуваними мовознавчою наукою і практикою.